

education

Department:
Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

**NASIONALE
SENIOR SERTIFIKAAT**

GRAAD 12

**GEOGRAFIE V1
FEBRUARIE/MAART 2010**

PUNTE: 300

TYD: 3 uur

Hierdie vraestel bestaan uit 15 bladsye en 'n 11 bladsy-bylae.

INSTRUKSIES EN INLIGTING

1. Hierdie vraestel bestaan uit VIER vrae.
2. Beantwoord ENIGE DRIE vrae van 100 punte elk.
3. Alle diagramme is ingesluit in die BYLAE.
4. Nommer AL jou antwoorde in die MIDDEL van die reël.
5. Laat 'n reël oop tussen onderafdelings van vrae wat beantwoord is.
6. Begin elke vraag boaan 'n NUWE bladsy.
7. Nommer die antwoorde korrek volgens die nommeringstelsel wat in hierdie vraestel gebruik is.
8. MOENIE in die kantlyne van jou ANTWOORDEBOEK skryf nie.
9. OMKRING die nommers van die vrae wat jy beantwoord het op die voorblad van jou ANTWOORDEBOEK.
10. Waar moontlik, illustreer jou antwoorde met benoemde diagramme.
11. Skryf netjies en leesbaar.

AFDELING A: KLIMAAT EN WEER, FLUVIALE PROSESSE EN STRUKTURELE LANDVORME

Beantwoord ten minste EEN vraag uit hierdie afdeling.

VRAAG 1

1.1 Verwys na FIGUUR 1.1 wat 'n weerstelsel toon wat dikwels langs die ooskus van Suider-Afrika voorkom.

Verskeie opsies word as moontlike antwoorde op die volgende vrae gegee. Kies die antwoord en skryf slegs die letter (A – D) langs die vraagnommer (1.1.1 – 1.1.5) in die ANTWOORDEBOEK neer, byvoorbeeld 1.1.6 A.

1.1.1 Die diagram illustreer 'n ...

- A middelbreedte-sikloon.
- B kuslaagdruk.
- C lyndonderstorm.
- D tropiese sikloon.

1.1.2 Die volgende lugbewegings word geassosieer met die geïllustreerde weerstelsel langs die kus van Suider-Afrika:

- A Daling, konvergensie, kloksgewyse rotasie, opstyging
- B Opstyging, divergensie, antikloksgewyse rotasie, daling
- C Opstyging, divergensie, kloksgewyse rotasie, daling
- D Daling, divergensie, antikloksgewyse rotasie, opstyging

1.1.3 Die hoofwolktipes geassosieer met hierdie weerstelsel, is ...-wolke.

- A cumulonimbus
- B cumulus
- C cirrus
- D nimbostratus

1.1.4 Die volgende toestande sal by **A** voorkom:

- A Wolkloos, laagdruk, windloos
- B Wolkloos, hoogdruk, windloos
- C Bewolk, laagdruk, ligte reën
- D Bewolk, hoogdruk, swaar reën

1.1.5 Die weerstelsel is in die ... stadium van ontwikkeling.

- A aanvang-/vorming-
- B onvolwasse
- C volwasse
- D ontbinding-/verval-

(5 x 2) (10)

- 1.2 Gebruik FIGUUR 1.2 wat die vier hangelemente aantoon om jou te help om EEN woord/term te gee vir elk van die volgende beskrywings. Skryf slegs die woord/term langs die vraagnommer (1.2.1 – 1.2.5) in die ANTWOORDEBOEK neer, byvoorbeeld 1.2.6 basisvloei. Dieselfde term mag meer as een keer gebruik word.
- 1.2.1 Hangelement met 'n konvekse vorm
- 1.2.2 Laehoek-hangelement
- 1.2.3 Grondkruip kom op hierdie hangelement voor
- 1.2.4 Hangelement wat 'n rotsagtige, vertikale dagsoom/opduiking is
- 1.2.5 Hangelement wat hoofsaaklik uit verweerde materiaal bestaan (5 x 2) (10)
- 1.3 FIGUUR 1.3A is 'n vereenvoudigde dwarsdeursnee van 'n groot stad geleë op 'n valleivloer iewers in die Suidelike Halfrond. FIGUUR 1.3B toon die hoeveelheid koolstofmonoksied (CO) in die atmosfeer van dieselfde stad gedurende Julie. Lees die uittreksel hieronder voordat jy die vrae wat volg, beantwoord.
- Koolstofmonoksied is 'n kleurlose, reuklose gas wat natuurlik vrygestel word deur vulkaniese uitbarstings, veldbrande, bakteriese aktiwiteite, ensovoorts. In stede kan onveilige vlakke opgaan as gevolg van onvoltooide verbranding van gas in voertuie. Voertuie se uitlaatstelsels in stede kan so veel as 95 persent van alle CO-vrystellings veroorsaak. Hierdie vrystellings kan tot hoë konsentrasies van CO lei, veral in plaaslike gebiede met swaar verkeer. Ander bronne sluit in smeltoonde, huisvuur en sigaretrook. Ten spyte van 'n algehele afwaartse neiging in konsentrasies en vrystellings van CO, ondervind sommige metropolitaanse gebiede steeds hoë vlakke van CO.

Koolstofmonoksied is uiters gevaarlik en langtermynblootstelling aan selfs klein konsentrasies kan tot sterftes lei. Koolstofmonoksied dring die bloedstroom binne en verminder suurstoftoevoer na die liggaam se organe en weefsels. Die gesondheidsrisiko verbonde aan CO is die ernstigste vir diegene wat aan kardiovaskulêre siektes lei. Gesonde individue word ook geraak, maar slegs op hoër vlakke van blootstelling. Blootstelling aan verhoogde CO-vlakke word geassosieer met gesiggestremdheid, verminderde werksvermoë, verminderde handvaardigheid, swak leervermoë en probleme met die uitvoering van moeilike take.
- 1.3.1 Winde sal snags in die stad afwaai. Wat word hierdie winde genoem? (1 x 2) (2)
- 1.3.2 Gebruik 'n duidelik benoemde (geannoteerde) diagram om die ontwikkeling van die winde genoem in VRAAG 1.3.1 te verduidelik. (3 x 2) (6)

- 1.3.3 Die winde genoem in VRAAG 1.3.1 sal verantwoordelik wees vir die hoë konsentrasies CO wat gedurende Julie bo die stad gemeet is. Verduidelik hoe hierdie winde en die topografie van die landskap bydra tot hierdie hoë CO-vlakke. (3 x 2) (6)
- 1.3.4 Vir hoeveel dae in Julie was die CO-besoedeling bo die vlak waar dit mense se gesondheid beïnvloed het? (1 x 2) (2)
- 1.3.5 Dit is duidelik dat CO-besoedelingsvlakke onaanvaarbaar hoog is bo groot stede. Skryf 'n kort opstel (nie meer as 12 reëls nie) om te verduidelik waarom 'n daadwerklike poging aangewend moet word om die CO-vlakke bo groot stede te verminder. In jou opstel moet jy ook oplossings, wat geografies gegrond is, gee om CO-vlakke bo groot stede te verminder. (6 x 2) (12)
- 1.4 FIGUUR 1.4 is 'n dwarsdeursnee wat 'n bergwind aantoon wat dikwels langs die suidkus van Suid-Afrika voorkom. Gebruik jou kennis van bergwinde en verwys ook na FIGUUR 1.4 om die vrae hieronder te beantwoord.
- 1.4.1 Identifiseer die tipe laagdruk, sigbaar in FIGUUR 1.4, wat 'n rol speel in die ontwikkeling van bergwinde. (1 x 2) (2)
- 1.4.2 Verduidelik waarom bergwinde tot warm, droë toestande langs die suidkus van Suid-Afrika sal lei. (3 x 2) (6)
- 1.4.3 Veldbrande kom dikwels saam met bergwinde voor. Gee EEN voorkomingsmaatreël wat ingestel kan word om die verspreiding van veldbrande te verminder. (1 x 2) (2)
- 1.4.4 Watter weerstelsel is verantwoordelik vir die ontbinding van bergwindtoestande? (1 x 2) (2)
- 1.5 Verwys na FIGUUR 1.5A wat 'n lengteprofiel van 'n rivier aantoon nadat verjonging plaasgevind het. FIGUUR 1.5B toon die gevolge van verjonging langs die benedeloop van 'n rivier. Meanders kon moontlik teenwoordig gewees het langs die loop van die rivier. Hierdie meanders sou op 'n vloedvlakte gevorm het. Sodra die rivier verjonging ondergaan het, sal dit inkerf en die meanders sal nie meer op 'n vlakte nie, maar in diep, steilkantige valleie wees.
- 1.5.1 Definieer die volgende terme aangedui op FIGUUR 1.5:
- (a) Gegradeerde profiel (1 x 2) (2)
- (b) Basisvlak (1 x 2) (2)
- 1.5.2 Teken 'n diagram soortgelyk aan FIGUUR 1.5 om 'n gegradeerde lengteprofiel van 'n rivier aan te toon. (1 x 2) (2)

- 1.5.3 Voorsien 'n bewys, sigbaar in FIGUUR 1.5, dat verjonging voorgekom het. (1 x 2) (2)
- 1.5.4 Voorsien moontlike redes waarom verjonging in hierdie landskap plaasgevind het. (2 x 2) (4)
- 1.5.5 Die plaaslike gemeenskap het die bou van 'n groot dam in die rivierstelsel, getoon in FIGUUR 1.5, voorgestel. Skryf 'n kort opstel (nie meer as 12 reëls nie) om die voordele en nadele van so 'n voorstel uit te wys. (6 x 2) (12)
- 1.6 Verwys na FIGUUR 1.6 wat die ontwikkeling van 'n landskap geassosieer met horisontale sedimentêre gesteentes aantoon. Die drie diagramme is nie in die korrekte volgorde van ontwikkeling gerangskik nie.
- 1.6.1 Rangskik die drie diagramme in die korrekte volgorde van ontwikkeling deur die letters wat op die diagramme voorkom, in die korrekte volgorde te skryf. (3 x 2) (6)
- 1.6.2 Die benutting van landskap **B** deur mense is beperk. Verduidelik die rede hiervoor. (2 x 2) (4)
- 1.6.3 Watter EEN van die diagramme illustreer 'n tipiese Karoo-landskap? (1 x 2) (2)
- 1.6.4 Identifiseer die landvorm in die diagram genoem in VRAAG 1.6.3 wat tipies in die Karoo-landskap gevind word. (1 x 2) (2)
- 1.6.5 Gee 'n rede waarom cuestas nie in die landskap sigbaar in FIGUUR 1.6 sal ontwikkel nie. (1 x 2) (2)
- [100]**

VRAAG 2

- 2.1 Verwys na FIGUUR 2.1 wat 'n weerstelsel illustreer wat wes van Kaapstad ontwikkel.

Kies die korrekte term uit dié wat tussen hakies gegee word om al die stellings hieronder WAAR te maak. Skryf slegs die woord/term langs die vraagnommer (2.1.1. – 2.1.5) in die ANTWOORDEBOEK neer.

- 2.1.1 Die skets illustreer 'n (tropiese/middelbreedte-) sikloon.
- 2.1.2 Die weerstelsel geïllustreer in FIGUUR 2.1 is in die (warmsektor-[volwasse]/okklusie-) stadium van ontwikkeling.
- 2.1.3 Lug roteer (antiklosgewys/klosgewys) rondom die sentrum van die weerstelsel.
- 2.1.4 Hierdie weerstelsel beweeg gewoonlik oor Kaapstad gedurende die (winter/somer).
- 2.1.5 Die front gemerk **P** is die (koue/warm) front. (5 x 2) (10)

2.2 Verwys na FIGUUR 2.2 wat die verwantskap tussen stroomtipe en die watertafel illustreer.

Dui aan of die volgende stellings WAAR of ONWAAR is. Skryf slegs 'waar' of 'onwaar' langs die vraagnommer in die ANTWOORDEBOEK neer.

2.2.1 Rivier **X** sal slegs na 'n hewige donderstorm vloei.

2.2.2 Rivier **Y** is 'n periodiese rivier.

2.2.3 Rivier **Z** sal slegs gedurende die nat seisoen vloei.

2.2.4 Die watertafel lê op 'n laer vlak gedurende 'n langdurige droogte.

2.2.5 Rivier **Z** ontvang nie enige water vanaf basisvloei om sy vloei te ondersteun nie. (5 x 2) (10)

2.3 FIGUUR 2.3A en 2.3B toon weerstoestande wat Suid-Afrika gedurende verskillende tye van die jaar sal ervaar. Lees ook die uittreksel oor droogtes hieronder. Indien die toestande geïllustreer in FIGUUR 2.3B aanhou, mag Suid-Afrika 'n kwaai droogte ondervind.

Warm, droë weer van Januarie tot Maart 2007 het gewasse in suidelike Afrika laat verwelk. Die kwaai droogte het byna rekordtemperature geproduseer wat, gekombineer met 'n afwesigheid van neerslag, uitgebreide skade aan gewasse veroorsaak het, veral in westelike gewasgebiede. In Suid-Afrika het die verwagte opbrengs uit die mieliegewasse afgeneem van tien miljoen ton in Desember tot ses miljoen ton in April omdat boere nie in die droë toestande kon plant nie en baie van die gewasse wat geplant was, het in die droë hitte verwerk. Die laaste Suid-Afrikaanse droogte van hierdie omvang het in 1992 voorgekom.

Die WNNR het gesê: "Die 1982-'83- en 1991-'92-droogtes was die ergste meteorologiese droogtes van die 20ste eeu in suidelike Afrika." In die 1991-'92-droogte het 70% van die gewasse geen opbrengs gelewer nie. Na raming was die helfte van die bevolking in die geaffekteerde gebied bedreig deur wanvoeding, ander verwante gesondheidsprobleme en selfs hongersnood.

2.3.1 Gedurende watter seisoen sal Suid-Afrika die weerstoestande verteenwoordig in **A** en **B** onderskeidelik ervaar? (2 x 2) (4)

2.3.2 Benoem die weerstelsel gemerk **X** op beide diagramme. (1 x 2) (2)

2.3.3 Weerstelsel **X** is verantwoordelik vir die ontwikkeling van stabiele toestande wat gereeld oor die Suid-Afrikaanse binneland gedurende die winter voorkom. Verduidelik kortliks waarom weerstelsel **X** verantwoordelik is vir die ontwikkeling van stabiele toestande oor die binneland. (2 x 2) (4)

2.3.4 In watter een van die diagramme, **A** of **B**, is die bogenoemde toestand duidelik sigbaar? (1 x 2) (2)

- 2.3.5 FIGUUR 2.3C is 'n grafiek wat die vertikale temperatuurgradiënt, soos ondervind in FIGUUR 2.3B, aantoon.
- (a) Beskryf die temperatuurveranderinge soos getoon op die grafiek in FIGUUR 2.3C. (3 x 2) (6)
- (b) As wat staan die sone gemerk **Y** bekend? (1 x 2) (2)
- 2.3.6 Wat is 'n *droogte*? (1 x 2) (2)
- 2.3.7 Verduidelik waarom die hardnekkigheid van die toestand geïllustreer in FIGUUR 2.3B kan lei tot droogtes oor die Suid-Afrikaanse binneland. (3 x 2) (6)
- 2.3.8 Skryf 'n kort opstel (nie langer as 12 reëls nie) waarin jy maatreëls bespreek wat ingestel kan word om die gevolge van volgehoue droogtes in Suid-Afrika te verminder. Gee ook redes waarom dit belangrik is om die uierwerking van volgehoue droogtes te verminder. (6 x 2) (12)
- 2.4 Verwys na FIGUUR 2.4 (A – F) wat die dreineerbekke van twee rivierstelsels (A en B) verteenwoordig en vloeihidrogramme (C – F) om die afloop in riviere na stortbuie te toon. Lees ook die uittreksel oor vloede hieronder.

Vloedtoestande kom voor wanneer water sy normale kanale soos strome en stormwaterdreinerings oorstrom. Vloede mag ook voorkom wanneer daar 'n ophoping van water is deur middel van dreinerings na gebiede wat nie normaalweg oorspoel word nie. Vloede is algemeen in Suid-Afrika na lang tydperke van droogte. Droogte, oorbeweiding en die agteruitgang van die grond maak die ekosisteem kwesbaar. Die mens kan die vloei-eienskappe van 'n rivier negatief wysig deur plantegroei te verwyder, die bou van ondeurdringbare teer- en betonoppervlakke en bouwerk op 'n rivier se vloedvlakte.

- 2.4.1 Definieer die volgende terme waarna hierbo verwys word:
- (a) Dreineerbekke (1 x 2) (2)
- (b) Rivierstelsel (1 x 2) (2)
- 2.4.2 Beskryf die vorme van dreineerbekke **A** en **B** onderskeidelik. (2 x 2) (4)
- 2.4.3 Noem en verduidelik enige TWEE faktore wat die afloop in 'n rivier kan beïnvloed. (4 x 2) (8)
- 2.4.4 Veronderstel 'n reën bui van 100 mm kom voor in elk van dreineerbekke **A** en **B**. Watter van die vloeihidrogramme, (**C – F**), sal waarskynlik stroomvloei verteenwoordig by die punt gemerk =, onderskeidelik in dreineerbekke **A** en **B**? (2 x 2) (4)

- 2.4.5 Gee 'n rede vir elk van die keuses wat jy in VRAAG 2.4.4 gemaak het. (2 x 2) (4)
- 2.4.6 By watter punt, **X**, **Y** of **Z**, sal daar 'n groter risiko van oorstroming wees? (1 x 2) (2)
- 2.4.7 Gee EEN rede vir jou antwoord op VRAAG 2.4.6. (1 x 2) (2)
- 2.4.8 Ten einde oorstromings te beheer, moet 'n dreineerbekken behoorlik bestuur word. Bewaring van die hele dreineerbekken moet volhoubaar wees om die risiko van oorstroming te verminder.
- Skryf 'n kort opstel (nie meer as 12 reëls nie) om te verduidelik hoe die volhoubare bestuur van die dreineerbekke die risiko van oorstromings kan verminder. Noem ook in jou antwoord die negatiewe impak van oorstromings vir die plaaslike gemeenskappe wat in die dreineerbekke woon. (6 x 2) (12)
- [100]**

AFDELING B: MENSE EN PLEKKE: LANDELIKE EN STEDELIKE NEDERSETTING, MENSE EN HUL BEHOEFTE

Beantwoord ten minste EEN vraag uit hierdie afdeling.

VRAAG 3

- 3.1 'n Stedelike gebied het verskillende grondgebruiksones en -funksies. FIGUUR 3.1 is 'n stedelike profiel wat sommige van hierdie grondgebruiksones aantoon.

Gee die korrekte term vir elk van die volgende grondgebruiksones (3.1.1 tot 3.1.5) deur die woorde in die lys hieronder te gebruik. Skryf slegs die korrekte term langs die vraagnommer (3.1.1 – 3.1.5) in die ANTWOORDEBOEK neer. Verwys na FIGUUR 3.1 om jou te help.

sentrale sakekern (SSK); middelinkomste residensiële gebied; oorgangsones (vervalsone); landelik-stedelike oorgangsones; lae-inkomste residensiële gebied; afgeleë industriële park; groengordel; afgeleë sakekern

- 3.1.1 Belangrikste kommersiële sone in die stad
- 3.1.2 Sone van gemengde funksies op die rand van die kommersiële sentrum
- 3.1.3 Hoëdigtheidsbehuising naby die kommersiële sentrum
- 3.1.4 Behuisingsgebied met klein tot mediumgrootte erwe
- 3.1.5 Sone opsy gesit om sekondêre aktiwiteite te akkommodeer (5 x 2) (10)

- 3.2 Verwys na TABEL 3.2 wat belangrike statistieke oor Suid-Afrika se nege provinsies gee.

Dui aan of die volgende stellings WAAR of ONWAAR is. Skryf slegs 'waar' of 'onwaar' langs die vraagnommer (3.2.1 – 3.2.5) in die ANTWOORDEBOEK neer.

- 3.2.1 Die afkorting BBP staan vir Bruto Binnelandse Produk.
- 3.2.2 BBP verwys na die totale waarde van goedere en dienste wat in 'n provinsie oor 'n tydperk van een jaar geproduseer is.
- 3.2.3 Die tabel toon dat daar 'n direkte verband is tussen die grootte van die provinsie, bevolkingsgrootte en bydrae tot die BBP.
- 3.2.4 Volgens die tabel kan Gauteng as Suid-Afrika se ekonomiese hartland beskou word.
- 3.2.5 Suid-Afrika se grootste provinsie dra die minste by tot die nasionale BBP. (5 x 2) (10)

3.3 Verwys na FIGUUR 3.3 wat 'n aantal tradisionele dorpies aantoon, voordat jy die volgende vrae beantwoord.

Baie inwoners verlaat hierdie landelike nedersettings. Volhoubare ontwikkeling moet in ag geneem word wanneer oplossings gevind moet word om te verhoed dat mense hierdie nedersettings verlaat. Die natuurlike, menslike en ekonomiese sferes van die lewe moet terselfdertyd op so 'n wyse ontwikkel word dat dit die brose aard van al drie respekteer.

- 3.3.1 Sal jy hierdie nedersettings as landelik of stedelik klassifiseer? (1 x 2) (2)
- 3.3.2 Identifiseer die nedersettingspatroon van hierdie nedersettings. (1 x 2) (2)
- 3.3.3 Gee EEN rede vir jou antwoord op VRAAG 3.3.2. (1 x 2) (2)
- 3.3.4 Noem EEN sosiale voordeel van hierdie nedersettingspatroon vir die inwoners wat daar bly. (1 x 2) (2)
- 3.3.5 Deur na die diagram te verwys, noem TWEE fisiese faktore wat 'n rol gespeel het in die keuse van die standplase van hierdie nedersettings. (2 x 2) (4)
- 3.3.6 Baie inwoners van hierdie vallei verhuis uit hierdie gebied om in groot stede te gaan woon. Verduidelik waarom hierdie mense na groot stede verhuis met verwysing na TWEE stootfaktore. (2 x 2) (4)
- 3.3.7 'n Dorp word beplan vir ontwikkeling by **A**. Skryf 'n kort opstel (nie langer as 12 reëls nie) waarin jy noem en bespreek watter dienste jy vir plaaslike owerhede sal aanbeveel om hier te vestig, om die kwynende nedersettings te bestuur. (6 x 2) (12)

3.4 FIGUUR 3.4 verteenwoordig 'n dwarsdeursnee van grondgebruik in 'n stad vanaf die SSK tot by die rand van die stad. Rondom die rand van die stad vind 'n mens die landelik-stedelike oorgangsones.

- 3.4.1 Wat is die *landelik-stedelike oorgangsones*? (1 x 2) (2)
- 3.4.2 Gee EEN stedelike funksie wat 'n mens hier vind. (1 x 2) (2)
- 3.4.3 Waarom is die stedelike funksie genoem in VRAAG 3.4.2 hier geleë? (2 x 2) (4)
- 3.4.4 Baie mense wat in die landelik-stedelike oorgangsones woon, is nie boere nie. Waarom verkies hulle om in hierdie grondgebruiksones te woon? (2 x 2) (4)

- 3.5 Verwys na FIGUUR 3.5 wat die wynlandgoedere by Constantia aantoon.
- 3.5.1 Verduidelik die verskil tussen 'n *primêre*, *sekondêre* en *tersiêre* ekonomiese aktiwiteit. (3 x 2) (6)
- 3.5.2 Verduidelik hoe die wynlandgoedere deel is van al drie ekonomiese aktiwiteite. (3 x 2) (6)
- 3.5.3 Beskryf in hooftrekke die bydrae wat die wynindustrie tot die ekonomiese ontwikkeling van hierdie streek maak. (3 x 2) (6)
- 3.6 Kaapstad se ligging speel 'n belangrike rol in Suid-Afrika se buitelandse handel met Afrika en die res van die wêreld. Dit is gunstig vir Suid-Afrika se handelsbalans. Kaapstad is daarom deel van die globale mark. Verwys na FIGUUR 3.6 wat Kaapstad se ligging in verhouding met die res van die wêreld aantoon.
- 3.6.1 Gee EEN rede waarom Kaapstad se ligging 'n gunstige uitwerking op Suid-Afrika se handelsbalans het. (1 x 2) (2)
- 3.6.2 Kaapstad is strategies geleë en speel 'n belangrike rol in wêreldhandel. Bespreek hierdie stelling. (3 x 2) (6)
- 3.6.3 Verduidelik wat bedoel word met die stelling: 'Kaapstad is deel van die *globale mark*.' (1 x 2) (2)
- 3.6.4 Globalisering word as beide 'n seën en 'n vloek vir die inwoners van 'n spesifieke streek beskou. Skryf 'n kort opstel (nie meer as 12 reëls nie) om die voordele en nadele van globalisering vir die inwoners van die Kaapse Skiereiland te bespreek. (6 x 2) (12)
- [100]**

VRAAG 4

- 4.1 FIGUUR 4.1 illustreer 'n aantal nedersettings. Hierdie nedersettings het verskillende vorme en patrone aangeneem, en om verskillende redes ontwikkel.

Identifiseer die nedersetting wat die beste deur elk van die volgende stellings beskryf word. Skryf slegs die letter van die nedersetting (A – H) langs die vraagnommer (4.1.1 – 4.1.5) in die ANTWOORDEBOEK neer.

- 4.1.1 'n Nedersetting wat 'n verspreide patroon ontwikkel het
- 4.1.2 'n Nedersetting wat die omliggende landelike gebied van stedelike dienste voorsien
- 4.1.3 'n Nedersetting wat by die kruising van verskeie natuurlike roetes ontwikkel het
- 4.1.4 'n Nedersetting wat by 'n natuurlike deurgang deur 'n fisiese versperring ontwikkel het
- 4.1.5 'n Nedersetting wat as gevolg van die ontginning van minerale ontwikkel het. (5 x 2) (10)

4.2 Verwys na FIGUUR 4.2 wat die impak van padvervoer op mense en die omgewing aantoon.

Voltooi die geheuekaart deur die korrekte terme uit die moontlikhede hieronder te kies. Skryf slegs die korrekte term langs die vraagnommer (4.2.1 – 4.2.5) in die ANTWOORDEBOEK neer.

4.2.1 benadeel/bevorder

4.2.2 verhoog/verlaag

4.2.3 hernieubare/nie-hernieubare

4.2.4 styg/afneem/fluktueer

4.2.5 vul hulle op/word hulle leeg (5 x 2) (10)

4.3 Met hulle aankoms in 'n groot stad word nuwelinge gekonfronteer met 'n verskeidenheid stedelike grondgebruike en funksies. Verwys terug na FIGUUR 3.4 wat 'n dwarsdeursnee van grondgebruike vanaf die SSK tot by die rand van die stad verteenwoordig. Bestudeer FIGUUR 3.4 aandagtig voordat jy die vrae hieronder beantwoord.

4.3.1 (a) Noem TWEE grondgebruike wat nie in die kern van die SSK voorkom nie. (2 x 2) (4)

(b) Watter EEN van die twee grondgebruike wat in VRAAG 4.3.1(a) genoem is, kan op die rand van die SSK voorkom? (1 x 2) (2)

(c) Waarom kom die grondgebruike genoem in VRAAG 4.3.1(a) nie in die kern van die SSK voor nie? (2 x 2) (4)

(d) Waarom kom die grondgebruik genoem in VRAAG 4.3.1(b) op die rand van die SSK voor? (2 x 2) (4)

4.3.2 (a) Watter persentasie grondgebruik word verteenwoordig deur winkels en kantore in die kern van die SSK? (1 x 2) (2)

(b) Beskryf die verandering in die verspreiding van winkels en kantore vanaf die SSK tot by die rand van die stad. (1 x 2) (2)

(c) Gee moontlike redes vir hierdie verandering in die verspreiding van winkels en kantore soos beskryf in VRAAG 4.3.2(b). (2 x 2) (4)

(d) Baie winkels en kantore word gevind in die voorstede en die rand van die stad. Wat word die proses genoem waardeur hierdie funksies na die voorstede en die rand van die stad hervestig? (1 x 2) (2)

(e) Verduidelik waarom so baie winkels en kantore na die voorstede en die rand van die stad hervestig. (2 x 2) (4)

4.3.3 Lees die artikel hieronder en beantwoord dan die vraag wat volg.

In middel-1999 is die Kaapstadse Vennootskap gestig om gelduittog aan te spreek, misdaad en rommelstrooiing te voorkom, en om binnestedelike hernuwing en belegging aan te moedig. Sedert die vestiging van die Kaapstadse Vennootskap is R12,5 miljard deur die privaat sektor in die stad belê. Net in 2003 is R3,4 miljard belê. Die belangrikste was die onlangse toename in die opknapping en omskakeling van historiese en/of leë kantoorgeboue na residensiële wooneenhede en vir gemengde gebruik. Onder beskerming van die Kaapstadse Vennootskap is 'n Stedelikeverbetering-distrik-inisiatief (SVDI) ingelei. Die SVDI se befondsing – meer as R15 miljoen per jaar – verskaf ekstra sekuriteit en netheid, wat 'n direkte impak het op die vraag na hotelle in die stadsentrum.

Skryf 'n kort opstel (nie meer as 12 reëls nie) waarin jy kortliks die behoefte aan stedelike hernuwingsprojekte in Kaapstad bespreek. Lewer kommentaar op die tempo van sukses van binnestedelike hernuwingsprojekte in Kaapstad. (6 x 2) (12)

4.4 Die Kaapse Skiereiland is geleë in die hartjie van die Suidwes-Kaap, die derde grootste industriële gebied in Suid-Afrika. Die sentralisasie van nywerhede het nietemin tot baie probleme vir die Kaapse Skiereiland bygedra.

- 4.4.1 Noem TWEE faktore wat die ontwikkeling van die Suidwes-Kaapse industriële gebied bevoordeel het. (2 x 2) (4)
- 4.4.2 Definieer die term *sentralisasie*. (1 x 2) (2)
- 4.4.3 Noem enige TWEE probleme wat die Kaapse Skiereiland mag ondervind as gevolg van sentralisasie van nywerhede in hierdie gebied. (2 x 2) (4)
- 4.4.4 Ten spyte van bogenoemde probleme is nywerheidsontwikkeling belangrik vir ekonomiese groei in die Suidwes-Kaap. Bespreek die ekonomiese belangrikheid van nywerheids groei vir hierdie streek. (3 x 2) (6)

4.5 Lees die onderstaande artikel voordat jy die vrae wat volg, beantwoord.

Die amptelike inbeslagneming van die Bergrivierdam, die grootste komponent van die R1,5 miljard Berg-waterprojek naby Franschhoek, het begin. Hierdie is die eerste stap in die voltooiing van die projek wat die voorsiening van water aan die Stad Kaapstad met 18 persent sal verhoog.

Toestemming vir die voortgaan van die projek is gegee op voorwaarde dat die Stad Kaapstad die vraag na water met 20 persent verminder. In reaksie hierop het die Stad Kaapstad 'n waterbewarings- en wateraanvraag-strategie geïmplementeer en is op koers om hierdie teiken te bereik. Alhoewel die projek die onmiddellike watertekort sal verlig, is dit belangrik dat inwoners aanhou om water spaarsamig te gebruik en dat ons 'n kultuur van waterbesparing aankweek, nie net in die Wes-Kaap nie, maar regdeur die land.

Ontwikkelaars was ook uiters sensitief oor die natuurlike en sosiale omgewing. Voor konstruksie is 'n omgewingsmoniteringskomitee op die been gebring, bestaande uit verteenwoordigers van die Department van Waterwese en Bosbou, die Stad Kaapstad, die Department van Omgewingsake en Toerisme, gevolmagtigde verteenwoordigers van plaaslike gemeenskappe, verkose beampptes, geïnteresseerde en geaffekteerde partye en belanghebbendes stroomaf. Maksimum benutting van die sosio-ekonomiese voordele van die projek vir die gemeenskap was bepalend vir die projek. Die beleid het voorkeur gegee aan plaaslike inwoners en besighede met betrekking tot werkseleenthede en aankoopseleenthede. In terme van uitleg, is die voorkant van die damwal stroomaf, wat vanaf die hoofpad na Franschhoek sigbaar is, met inheemse flora herbeplant. Dit verseker dat die dam en geassosieerde strukture nie kontrasteer met die omliggende landskap nie. Indringerplante is vanuit die Bergrivier se opvangsgebiede verwyder, wat die hoeveelheid water beskikbaar vir beide berging in die dam en gebruik deur inheemse plantspesies, beduidend verhoog het.

- 4.5.1 Die voorsiening van water aan die Kaapse Skiereiland het kritiek geword. Noem enige TWEE aktiwiteite in die Kaapse Skiereiland wat afhanklik is van 'n versekerde voorsiening van water. (2 x 2) (4)
- 4.5.2 Gee TWEE moontlike redes, EEN natuurlik en EEN menslik, waarom die Suidwes-Kaap watertekorte ondervind. (2 x 2) (4)
- 4.5.3 Noem die wateroordragskema wat geïmplementeer is om die waterbehoefte van die Kaapse Skiereiland aan te spreek. (1 x 2) (2)
- 4.5.4 Gee EEN rede waarom 'belanghebbendes stroomaf' ingesluit is in die besprekings voor die ontwikkeling van hierdie projek. (1 x 2) (2)
- 4.5.5 Die bekendstelling van 'n groot projek, soos die Berg-waterprojek, moet altyd sensitief wees teenoor sosiale, ekonomiese en omgewingsongeregtighede. Skryf 'n kort opstel (nie meer as 12 reëls nie) om breedvoerig te bespreek hoe bogenoemde ongeregtighede vermy is. (6 x 2) (12)

[100]**GROOTTOTAAL: 300**